

การศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าอันดีของพระยาอิศรานุกภาพ (อัน)

นางรศกนา นครศรี

003467

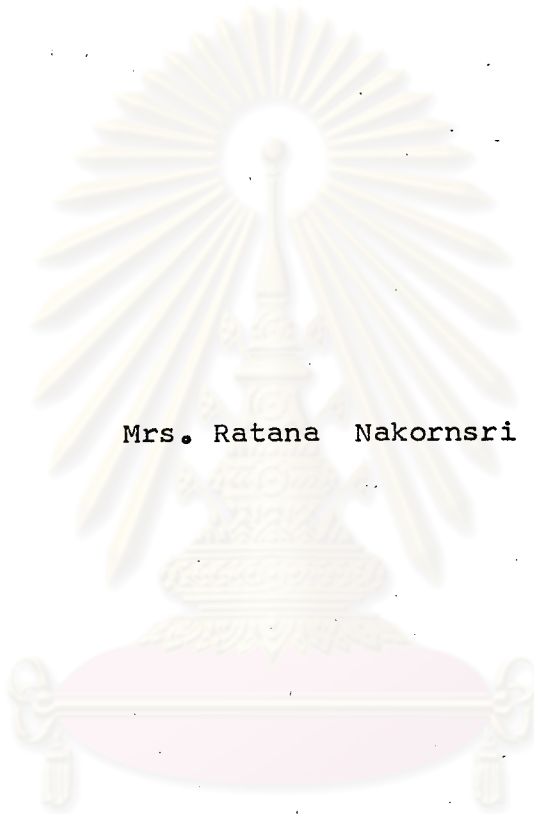
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๔

AN ANALYTICAL STUDY OF UTHEN KHAM CHAN

BY PHRAYA ISARANUPHARP

Mrs. Ratana Nakornsri

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

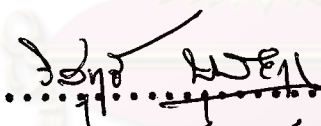
1981

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงวิเคราะห์ต่อคุณค่าฉันท์ของพระยาอิศรานุภาพ (อัน)
โดย นางรัตนา นกรศรี
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนาคา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประสิทธิ์ บุญนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิสุทธ์ บุญบุญกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนาคา)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเชิงวิเคราะห์อุเทนคำฉันท์ของพระยาอิศรานุกภาพ(อัน)

ชื่อ

นางรัตนา นครศรี

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัคดา

ภาควิชา

ภาษาไทย

ปีการศึกษา

๒๕๒๓

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์อุเทนคำฉันท์ของพระยาอิศรานุกภาพ (อัน) โดยมุ่งศึกษาพิจารณาเกี่ยวกับที่มาของเรื่อง ลักษณะการแต่ง การใช้ภาษา ตลอดจนการวิเคราะห์วิจารณ์เกี่ยวกับสุนทรียภาพทางภาษาคู่

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์นี้แบ่งเป็น ๗ บท บทแรก เป็นบทนำ บทที่ ๒ เป็นการสอบทานอุเทนคำฉันท์ฉบับพิมพ์กับต้นฉบับตัวเขียน บทที่ ๓ กล่าวถึงความนิยมแพร่หลายของเรื่อง "พระเจ้าอุเทน" และที่มาของอุเทนคำฉันท์ บทที่ ๔ เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ลักษณะการแต่ง บทที่ ๕ ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาในอุเทนคำฉันท์ บทที่ ๖ เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาวรรณศิลป์ และบทที่ ๗ เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สนใจศึกษาต่อไป

ผลการสอบทานปรากฏว่า ต้นฉบับตัวเขียนของอุเทนคำฉันท์ที่เก็บรักษาไว้ ณ หอวชิรญาณมีทั้งหมด ๕ ส่วนวน มีข้อแตกต่างจากต้นฉบับพิมพ์ทั้งอักขรวิธีและรายละเอียดบางตอน ซึ่งเข้าใจว่าเป็นการแต่งเพิ่มเติม ผู้แต่งอุเทนคำฉันท์ได้แต่งเรื่อง

ทั้งหมดมาจากพระธัมมปทีฏฐฎกา ภาค ๒ หมวดอัปมาทวรรควรรณา ข้อที่ ๑๕
เรื่อง "สามาวตีวัตถุ" อุเทนคำฉันท์แต่งตามแบบคำฉันท์โบราณ คือ ใช้ฉันท์ที่
เป็นหลักอยู่ ๒ แบบ และกาพย์อีก ๒ แบบ ทั้งไม่เคร่งครัดด้านคำครุ คำลหุ
มากนัก หนังสือเล่มนี้เป็นวรรณคดีคำฉันท์ที่เพียบพร้อมด้วยสุนทรียภาพทางภาษา
ประกอบด้วยอรรถกถารอันเด่นหลายลักษณะ มีเนื้อเรื่องสนุกสนาน ให้ความเพลิดเพลิน
เพลินและคติชีวิตตามแบบของวรรณคดีที่ได้เค้าโครงเรื่องมาจากพุทธศาสนาโดย
ทั่วไป.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title An Analytical Study of Uthen Kham Chan
 by Phraya Isaranupharp

Name Mrs. Ratana Nakornsri.

Thesis Advisor Associate Professor Saksri Yamnadda, Ph.D.

Department Thai.

Academic Year 1980.

Abstract

This research is an analytical study of Uthen Kham Chan by Phraya Isaranupharp with respect to its source, style of composition and language, and the poetic embellishments employed by the author.

The research is divided in 7 chapters. The first is introductory. Chapter II compares the printed edition of text with nine manuscripts now extant. Chapter III is concerned with the popularity of "King Uthen Episode" and the actual source utilized by the author. A study on the development of the plot, the use of language, the literary style and poetics found in Uthen Kham Chan follows from Chapter IV to Chapter VI. Chapter VII is the conclusion and suggestions for further research.

It is found that one of the nine manuscripts now preserved in the Vajiranana Library contains a number of variations, both

in orthography and in various details which are very likely later interpolations. The author of Uthen Kham Chan employed the Commentary of Dhammapada (Dhammapadatthakathā) second part, Appamāda Vagga Vannanā, number 15 "Sāmāvāti Vatthu" as his sole source. The Uthen Kham Chan followed the prosodial convention which was standard at that time. 6 "Chanda Meters" and 2 "Kāvya Meters" are employed, with some laxity in Garu and Lahu (heavy and light syllables) if judged by the present standard.

The work is a work of art, with beautiful literary style, pleasant choice of words and the poetic embellishments. The contents are easy to follow and offer moral instruction along the line common with stories derived from Buddhistic sources in general.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของรองศาสตราจารย์
ดร.ศักดิ์ศรี แยมันคคา อาจารย์ผู้ควบคุมการวิจัย ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น
ตลอดจนตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก ผู้วิจัยรู้สึก
ซาบซึ้งในพระคุณอันหาที่สุกมิไค้อย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นด้วย

อนึ่ง รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ บุญยกุล ซึ่งนอกจากจะกรุณาให้คำแนะนำบาง
ประการ และช่วยตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้ว ยังได้เมตตาเขียนบทคัดย่อ
ภาษาอังกฤษให้อีกด้วย ส่วนอาจารย์ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต ก็สละเวลาช่วยตรวจแก้ข้อ
บกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจอย่างยิ่ง โดยไม่เห็นแก่ความยากลำบาก จึงขอกราบ
ขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สุคนธ์ พิพิธสมบัติ อาจารย์ฉออม
บุรกลีกร อาจารย์ทัศนีย์ สกลรักษ์ และขอขอบคุณ อาจารย์ราตรี ณาภิรมย์ คุณสุนันท์
ศาสตร์วาทา ตลอดจนญาติและมิตร ที่ให้ความช่วยเหลือและแสดงน้ำใจแก่ผู้เขียนตลอด
เวลา

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ ร.อ.ถนอม เกตุพันธุ์ ขอขอบพระคุณ คุณเมธี
นครศรี และขอใจเด็กชายเมษันท์ เด็กชายธนัชชัย และ เด็กหญิงเมธินี นครศรี ที่ให้
การสนับสนุน ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจอย่างดียิ่งแก่ผู้เขียนตลอดมา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่	
๑. บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหา	๑
ความมุ่งหมายในการวิจัย	๔
ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	๕
๒. การสอบทานต้นฉบับตัวเขียน	๑๐
๓. ความนิยมและที่มาของอุเทนคำฉันท์	๑๒
๓.๑ ประวัติดูแต่งและงานกวีนิพนธ์	๑๒
๓.๒ ความนิยมเรื่อง "พระเจ้าอุเทน"	๑๓
๓.๒.๑ พระเจ้าอุเทนในวรรณคดีบาลี	๑๔
๓.๒.๒ พระเจ้าอุเทนในวรรณคดีสันสกฤต	๑๖
๓.๒.๓ พระเจ้าอุเทนในวรรณกรรมท้องถิ่น	๒๓
๓.๓ ที่มาของเรื่องอุเทนคำฉันท์	๒๕
๓.๔ วิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหา ระหว่างเรื่องพระนางสามาวดี กับอุเทนคำฉันท์	๓๔
๔. การวิเคราะห์ลักษณะการแต่งอุเทนคำฉันท์	๕๒
๔.๑ ลักษณะคำประพันธ์	๕๒
๔.๒ กลวิธีการแต่ง	๑๐๖
๔.๓ กลวิธีการดำเนินเรื่อง	๑๑๔

บทที่

๕.	การใช้ภาษาในอุเทนคำฉันท์	๑๒๓
	๕.๑ คำภาษาต่างประเทศที่ใช้	๑๒๔
	๕.๒ การใช้คำ	๑๔๒
๖.	ภาษาวรรณศิลป์ในอุเทนคำฉันท์	๑๗๑
	๖.๑ การเลือกสรรใช้คำ	๑๗๑
	๖.๒ สำนวนโวหาร	๒๒๘
	๖.๓ ภาพพจน์	๒๓๕
๗.	บทสรุปและเสนอแนะ	๒๘๕
	บรรณานุกรม	๒๘๗
	ประวัติการศึกษา	๒๙๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย